

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

پتالوجی تخصصی ۱

سیستم هاضمه، کبد، صفرا و مجاری صفراوی، رگهای خون،
قلب، سیستم تنفسی و خون

دوکتور ذبیح الله اقبال (MD)

انتشارات دانشگاه کاتب

کابل ۱۳۹۵

سرشناسه:
عنوان و نام پدید آور:
مشخصات نشر:
مشخصات ظاهری:
موضوع:
موضوع به انگلیسی:

اقبال، ذبیح الله، ۱۳۵۹-
پتالوجی تخصصی ۱ / ذبیح الله اقبال.
کابل، انتشارات دانشگاه کاتب، ۱۳۹۵.
قطع وزیری / ۴۶۰ ص.
طب.

Organ Systems Pathology

نام کتاب: پتالوجی تخصصی ۱
نویسنده: ذبیح الله اقبال
ناشر: انتشارات دانشگاه کاتب
برگ آرا و طراح جلد: نشر واژه
چاپ اول: تابستان ۱۳۹۵
تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه
چاپ: نشر واژه
قیمت: ۴۰۰ افغانی
آدرس دانشگاه کاتب: کابل، سرک دارالامان، روبروی لیسه حبیبیه

تمامی حقوق مادی و معنوی اثر (چاپ، کپی، عکس، انتشار الکترونیکی و غیره) برای ناشر محفوظ است.
با متخلف برخورد قانونی صورت می گیرد.

مراکز پخش و فروش:

شعبه اول: کابل، چهارراهی بل سرخ، مارکیت ملی، دکان شماره ۱۷، نشر واژه، ۰۷۸۰۷۴۷۳۶۷
شعبه دوم: کابل، چوک شهید مزاری، مارکیت محمدی، دکان شماره ۳۵، نشر واژه، ۰۷۴۴۰۲۹۵۷۰

فهرست

پتالوجی امراض سیستم هاضمه	۱۹	فصل اول
پتالوجی امراض کبد	۱۰۳	فصل دوم
اختلالات صفرا و طرق صفراوی خارج کبدی	۱۷۷	فصل سوم
پتالوجی امراض رگهای خون	۱۸۷	فصل چهارم
پتالوجی امراض سیستم قلبی	۲۲۵	فصل پنجم
پتالوجی امراض تنفسی	۳۱۱	فصل ششم
پتالوجی امراض خون	۳۹۵	فصل هفتم

سخن ناشر

با نگاهی به جوامع پیشرفته، در می‌یابیم که یکی از کلیدهای رشد و ترقی چشم‌گیر این جوامع، تحقیقات و بررسی‌های مستند علمی آنان است. آنان از طریق کشف دانش نو، نه تنها از میزان درس‌های خود کاسته‌اند، بلکه در پیش‌بینی‌های‌شان مستدل‌تر و چیره‌تر، و در انجام امور، مجهزتر شده‌اند. نکته مهم‌تر در این امر، نشر نتایج و یافته‌های تحقیقات‌شان است. انتشار یافته‌ها و نتایج، موجب افزایش سطح دانش و اطلاعات سایر جوامع و هم‌چنین باعث معرفی نویسندگان و پژوهشگران شده است. به خاطر اهمیت تحقیق و نشر آثار علمی، امروزه یکی از ملاک‌های رتبه‌بندی سیستم‌های علمی، تعداد مقالات و آثار علمی چاپ‌شده در آن کشور و سیستم علمی است. با توجه به این موضوع، دانشگاه کاتب همیشه توجه خاصی به تحقیقات و نشر آثار علمی اساتید داشته و دارد. جدی‌ترین اولویت در طرح‌های استراتژیک، برنامه‌ریزی براساس نتایج تحقیقات بوده است. دانشگاه کاتب تا کنون به این امر توجه داشته و تلاش دارد که علاوه بر افزایش درس و توانمندی‌های محصلان، به افزایش دانش و اطلاعات جامعه هم توجه کند. بر این اساس دانشگاه کاتب مدیریت تحقیقات علمی را ایجاد کرده است.

یکی از مشکلات اساسی در دانشگاه‌ها و مؤسسات تحصیلات عالی در افغانستان، کمبود منابع درسی برای محصلان است. تعداد مؤسسات تحصیلات عالی هر روز رو به افزایش است و رشته‌های جدید تحصیلی ایجاد می‌گردند و هم‌چنین سرفصل‌های جدید و منابع درسی برای محصلان معرفی

می‌گردند. از آنجایی که فرهنگ نگارش، چاپ و نشر کتاب در افغانستان پیشرفت نیافته است، دانشجویان در جهت تهیه منابع سرگردان‌اند. به همین جهت مدیریت تحقیقات علمی دانشگاه کاتب با ایجاد مرکز انتشارات، تلاش دارد که با حمایت از استادان و نویسندگان و چاپ کتاب‌های درسی، خلأ موجود در سیستم‌های علمی تحصیلات عالی را پر کند. حاصل این تلاش تاکنون تهیه و چاپ مجلات و کتاب‌های درسی و غیردرسی بوده است.

مدیریت تحقیقات علمی دانشگاه کاتب با نشر آثار علمی معیاری و استاندارد امید به آن دارد که یک الگوی مناسب برای سایر مراکز علمی باشد، و این دانشگاه از نشر و چاپ کتاب‌های درسی و غیردرسی حمایت می‌کند. علاقه‌مندان و دوست‌داران علم و دانش می‌توانند از طریق وبسایت www.kateb.edu.af/rm از اخبار و تازه‌های نشر دانشگاه کاتب باخبر شوند.

دکتر سید جعفر احمدی

مدیر تحقیقات علمی دانشگاه کاتب

مقدمه مولف

کشور عزیزمان افغانستان بعد از مشکلات فراوان و دیرینه، در حال حاضر وارد یک مرحله نسبی بازسازی گردیده است که یکی از پایه های اساسی ساختمانی هر کشور پایه های علمی آنست و علوم طبی امروز یکی از رشته هایی است که با وجود پیشرفتهای فراوان آن، در افغانستان هنوز هم به صورت کلاسیک مانده است و راجع به میتودهای تدریسی و حتی تداوی کننده آن تجدید نظر صورت نگرفته است، این در حالی است که در خارج از مرزهای افغانستان کتب هر رشته علمی، علی الخصوص طبی، هر چند سال مورد ارزیابی قرار گرفته و نقاط جدیدی توسط انجمن ها و مراکز علمی امراض مربوطه به آن اضافه میشوند، چون طب یکی از علوم تجربی است و در دنیای علمی امروز حتی راجع به کوچکترین مسایل بدن، تحقیقات فراوانی صورت میگیرد که این تحقیقات و تجربیات جدید بعضی از تجارب و فرضیه های قدیمی را رد، بعضیها را تایید و بعضیها را متعادل میکنند. پس برای جامعه تدریسی افغانستان هم لازم است که با مراجعه به رفرنسهای علمی، کتب تدریسی شان را به روز کنند و در این راستا از تمام متخصصین متعهد کشور، علی الخصوص نسل جوان تحصیل کرده خواهشمندم تا هر چه بیشتر و زودتر به علمی کردن زبانهای رسمی کشورمان و زبانهای مادری کمر همت ببندند و این خلا علمی را پر نمایند و در برابر تاریخ و نسل آینده مسولیت خویش را ادا نمایند.

بنده از زمان فارغ التحصیل شدن از پوهنتون، کتب دینی، فرهنگی و اجتماعی را از زبانهای

انگلیسی، فارسی و اردو به زبان پشتو ترجمه و بعضی ها را هم تالیف نموده ام و حالا قصد آن را داریم تا کتب مسلکی طبی را با توجه به نیاز محصلین طب و ستوماتولوجی تالیف نمایم که این کار با کتاب پتالوجی عمومی آغاز شد.

خیلی سعی شده تا کتاب برای محصلین افغان قابل درک باشد و تا حد امکان از ترمنولوجی طبی به روز شده افغانستان استفاده شود و تازه ترین و به روزترین رفرنسهای موضوعات مربوطه استفاده شده است.

علم پتالوجی وصل کننده علوم اساسی طبی با علوم کلینیکی طب است یعنی در علوم اساسی پروسه های طبیعی بدن تشریح داده میشود و علم پتالوجی میکانیزم ایجاد مرض (اتیولوجی و پتوجینیز) را تشریح می کند. دروس پتالوجی برای محصلین طب در قالب پتالوجی عمومی و پتالوجی تخصصی ۱ (سیستم هاضمه، کبد، صفرا و مجاری صفراوی، رگهای خون، قلب، سیستم تنفسی و خون) و پتالوجی تخصصی ۲ ارائه میشود. در پتالوجی عمومی از مرگ حجره و میکانیزمهای مرگ حجره شروع شده و متعاقب آن میکانیزم پروسه التهاب، ترمیم نسج، پتالوجی امراض انتانی، امراض سیستم معافیت، هیپودینامیک، سرطان، امراض جینیتهکی، امراض اطفال، امراض با عوامل محیطی و سموم و امراض تغذی تشریح داده شده است یعنی در قالب این کتاب میکانیزم عوامل آسیب بصورت مشرح در قالب یک فصل بیان شده است.

لازم به یادآور است که در پتالوجیهای چاپ جهان غرب بیشترین تمرکز بر امراض ایمنونولوجیک و سرطان است ولی چون در جامعه ما هنوز هم امراض انتانی بیشترین قربانی را می گیرد، پس با توجه به این مشکل جامعه ما، تاکید و شرح بیشتر بر امراض انتانی شده است.

در این کتاب مباحث پتالوجی از منابع معتبر جهانی که لیست آن در آخر کتاب آمده است همچنان کتب کومار رابنیز ادیشن ۲۰۱۴، پتالوجی کنسایز و پتالوجی والتز گرفته شده، مباحثی که نیازمند شرح هستولوجی را داشته از کتاب جان کویرا و مباحثی که در آن نیاز بود تا یک مقداری به فزیولوجی آن عضو روشنی انداخته شود، از کتب فزیولوجی گایتون و گانون استفاده شده است و در جاییکه موضوع برای امراض داخله اهمیت بیشتری داشت یک مقدار از مسایل کلینیکی از کتب داخله مثل هاریسن، کرنر، واشنگتن مانول، دیویدسن، و سیسل گرفته شده است و برای درک بیشتر مطالب سعی شده

است تا برای هر مطلب شکل شماتیک، جدول و اشکال انساج پتالوجیک آورده شود.
بدون شک کتاب خالی از نقص و عیب نیست و از محصلین و تمام استادان محترم پوهنتونهای
افغانستان که افتخار و تاج سرمان هستند، متواضعانه خواهشمندم تا معایب و نقایص این کتاب را
طریق ایمیل بنده که در شناسنامه کتاب آمده است ارسال نمایید.

دوکتور ذبیح الله اقبال (M.D)

کابل

تابستان ۱۳۹۵ هجری شمسی

Zia_viar2000@yahoo.com

تقریظ

در راستای نوشته های علمی دوکتور ذبیح الله اقبال کتاب پتالوجی تخصصی ۱ است که با معیارهای علمی امروزه بصورت روان و قابل فهم نوشته شده و خوانندگان آن به آسانی از آن درک مطلب کرده میتوانند. افزودن شکل های شماتیک، جداول و نمودارها، کتاب را بیشتر برای خواننده آن قابل فهم کرده است که روان و قابل فهم بودن مطالب و مناسب با ترمنولوجی طبی افغانستان و شکل های مناسب در هر کتاب نشان دهنده علمی بودن آن کتاب است، که محترم دوکتور ذبیح الله اقبال در این کتاب به این دو مقوله توجه به سزایی داشته است.

بنده از پوهنتون کاتب بالخصوص فاکولته طب آن تشکر فراوان دارم که برای بلند بردن سویه علمی محصلین طب، با توجه به شرایط خاص فرهنگی، اقدام به چاپ کتب درسی می نمایند و امیدوارم که این اقدام شان در روند بازسازی علمی کشورمان افغانستان نقش موثری را داشته باشد.

الحاج پوهندوی دوکتور محمد آصف

دیارتمنت هستوپتالوجی/ فاکولته طب/ پوهنتون ننگرهار

ابراز تشکر و قدردانی

در حرکت پرشتاب علمی و فنی امروز، که کتب نوین بی‌شماری به علاقه‌مندان علم و پژوهشگران عرضه می‌گردد، گاه به گاه آثاری چنان پر ارزش پدید می‌آیند که پسندیده همه محافل علمی و پژوهشگران می‌شوند و بر جایگاه بلندی در عرصه علوم و فنون می‌نشینند.

کتاب درسی پتالوجی تخصصی ۱ از جمله آثار محترم دوکتور ذبیح الله (اقبال) استاد پتالوجی فاکولته طب کاتب است، که قطعاً تالیف چنین اثری و با این علو سطح کار بس سترک و ارزشمند است. امید من آن است که:

این اثر گرانقدر علمی مورد استقبال و استفاده همه استادان، محصلین، پژوهشگران و داکتران M.D قرار گیرد تا همزمان با کسب و گسترش تجربه علمی از آخرین پدیده‌های این دانش نیز آگاهی یابند و مستمراً بر آگاهی خویش بیافزایند.

پاداش ما رهایی هر چه اصولی‌تر و سریع‌تر فرزندان سرزمین محبوب ما از بند امراض و بهبود موثرتر آنها، هر چه بیشتر غنی شدن ادبیات و فرهنگ طبی این سرزمین و یافتن جایگاه اصلی و اصولی آن همراه بارور شدن از میدان رقابت‌های بی‌معنی می‌باشد.

دوکتور عباس علی رموزی

رییس فاکولته طب کاتب